

Prof.dr. R. Schippers
1907-1989

Op 9 februari 1907 werd in Maasdijk Reinier Schippers geboren. Zijn vader hoorde tot de eerste generatie aan de Vrije Universiteit opgeleide predikanten. Zijn moeder was een van de vier dochters van het echtpaar De Kruijter-Wisse uit Middelburg. Ze groeide op in een gezin waarin de Vrije Universiteit eveneens een belangrijke plaats innam. Opmerkelijk is dat zij en haar zusters alle vier een zoon baarden die na verloop van tijd hoogleraar aan deze universiteit werd (J. Oranje, R. Schippers, J. Bosch en C.A. van Swigchem).
Bij zijn inaugurale oratie in 1950 herinnerde professor Schippers aan zijn verbondenheid met deze universiteit. "Van jongsaf is mij een diepe liefde en eerbied voor de Vrije Universiteit bijgebracht. Deze instelling, waar mijn Vader aan de voeten van Kuyper en Bavinck zat, begint in generaties te tellen. Dus wordt een soort erfelijke belasting van eerbied en toewijding aan haar zaak mogelijk."

Reinier Schippers ging ook zelf aan de Vrije Universiteit theologie studeren. Binnen vier jaar, op 15 juni 1928, kon hij de kandidaatsbul in ontvangst nemen. Aan het einde van datzelfde jaar trok hij met zijn echtgenote naar Friesland om - op z'n eenentwintigste - predikant te worden van de Gereformeerde Kerk van Drachtstercompagnie.
In deze beginjaren in Friesland leerde hij maatschappelijke omstandigheden en sociale tegenstellingen kennen die hem levenslang hebben bewaard voor de valse rust van de burgerlijkheid en de verleiding zich terug te trekken in intellectueel individualisme.
De volgende standplaats was Wanswerd. Daar begon hij zich, naast de taken van het ambt, te ontplooien als publicist en wetenschapper. Hij schreef in kerkelijke en niet-kerkelijke regionale en landelijke bladen, in De Standaard, in De Stuwdam vanaf de oprichting van het blad, en sedert 1934 in De Reformatie tot het blad in augustus 1940 door de bezetters werd verboden. (Zie voor deze en andere bibliografische gegevens het Chronologisch overzicht van publikaties van prof.dr. R. Schippers, in: Ad Interim. Kampen, Kok 1975, p. 218-232.)

In Wanswerd werd ook - met voortvarendheid - aan de dissertatie gewerkt. Ze kwam na enkele jaren gereed en werd op 11 november 1938 in het Gebouw van de Maatschappij voor den Werkenden Stand aan de Kloveniersburgwal verdedigd. "Getuigen van Jezus Christus in het Nieuwe Testament" was de titel. Promotor was F.W. Grosheide. Zijn invloed is in de vraagstelling en de uitwerking van de dissertatie duidelijk te herkennen.
Ook overigens was de verwantschap tussen Schippers en Grosheide groot. Zonder overdrijving kan men vaststellen dat toen Schippers later zijn opvolger werd, de lijn van de veertig jaren van Grosheide werd voortgezet. De beide mannen hadden in vele opzichten dezelfde instelling en interesse: een onbevooroordeelde exegese, een groot gevoel voor de overdracht van exegetische en theologische inzichten naar een bredere kring van geïnteresseerden, actieve belangstelling voor het werk van

bijbelvertaling en bijbelverspreiding, en een nuchtere benadering van veel dat kerk en theologie in staat van opwinding placht te brengen.

Een jaar na zijn promotie werd dr. Reinier Schippers beroepen tot predikant van de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Centrum. Een half jaar later lag de oude stad in puin en begonnen jaren van crisiswerken improviseren; voor het landelijk kerkverband werden het tevens jaren van onvoorstelbaar duwen en trekken waardoor de kerkelijke wagen in het zand vastliep achter het synodale vaandel van binding aan de goddelijke waarheid, over kwesties die achteraf geoordeeld niemand had moeten willen en kunnen doordenken.

Vijfentwintig jaar later zei Schippers in een interview dat het niet veel gescheeld had of hij was met de Vrijmaking meegegaan. Wat hem had weerhouden was het gevoel dat de complexiteit van de vragen die in het geding werden gebracht, door geen van beide partijen recht werd gedaan, en de wetenschap dat hij het de gemeente niet zou kunnen uitleggen.
In de jaren vlak na de oorlog kwam de kerkelijke pers weer op gang en daarmee ook Schippers' publiceren. Hij schreef m.n. in Bezinning (het maandblad van Berkouwer, S.J. Popma en Schippers), Sola Fide, en Eenigheid des Geloofs (een blad dat mikte op de hele gereformeerde gezindte), en over een veelheid van thema's. In toenemende mate kwamen daarbij politieke, sociale en ethische kwesties aan de orde.

In 1948 kwam hij naar Amsterdam, als predikant van de Gereformeerde Kerk van de Watergraafsmeer. En korte tijd later kwam na 22 jaar een eind aan zijn werk als predikant. Hij werd in 1950 benoemd tot hoogleraar aan de theologische faculteit van de Vrije Universiteit, met als leeropdracht Ethiek, Encyclopedie en Ambtelijke Vakken. In 1953 kwamen na het emeritaat van professor Grosheide de vakken van het Nieuwe Testament in de plaats van Encyclopedie en Ambtelijke Vakken. In 1959 nam Van den Berg de Ethiek over.

In de jaren '50 en '60 ontplooide zich de veelzijdigheid die de meesten die hem gekend hebben, zo kenmerkend voor hem vinden.
Zijn betekenis voor de Vrije Universiteit werd groot. Hij heeft als hoogleraar en rector magnificus (1964-1965) en in vele daarvan afgeleide functies actief ertoe bijgedragen dat deze universiteit is geworden wat ze is. Achteraf en oppervlakkig gezien kan het lijken alsof het vanzelf gegaan is, de ontwikkeling van een gereformeerde tot een oecumenisch christelijke universiteit. In feite is die te danken aan de visie van enkelen.

Schippers' inzet was niet beperkt tot de universiteit. Op het terrein van kerk, welzijn en cultuur vervulde hij jarenlang belangrijke bestuurlijke functies, als oprich-

ter, vernieuwer of bruggebouwer. Behoudzucht en gereformeerde eenzelvigheid waren hem daarbij vreemd.
Hij deed dat vele werk met verve en zonder zijn afkomst te verloochenen. Toen hem bij zijn afscheid als voorzitter van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk een ridderorde werd verleend, gaf hij als commentaar dat dit beschouwd moest worden als een gereformeerd, niet als een remonstrants lintje.

Intussen bleef hij ook nauw betrokken bij de gereformeerde kerken, als het even kon zonder kerkelijke vergaderingen. Hij stimuleerde de ontwikkeling van het gereformeerde maatschappelijk werk en het kerk-aa-sociologisch onderzoek, en speelde een belangrijke rol bij de verandering van de gereformeerde groepsnormen. In zijn vele artikelen en zijn boek over De Gereformeerde Zede (1954) valt vooral zijn invoelingsvermogen op. De lezers werden niet toegesproken vanaf academische hoogten of geconfronteerd met een nieuwe moraal of deugdenleer. Schippers' opzet was erop gericht de mensen te helpen zich te oriënteren in hun eigen veranderende wereld. Het ging hem niet om de aanvaarding van deze of gene nieuwe norm of het opruimen van het een of andere taboe. Hij was erop uit de mensen te laten inzien wat de zede is, welke functie ze vervult, wat sociale integratie is en bovenal hoe christenmensen kunnen handelen en wandelen in christelijke vrijheid en onderlinge aanvaarding. De geschiedenis, inclusief de bijbelse geschiedenis, is een belangrijk argument voor de voorlopigheid van de moraal, maar belangrijker is het argument van de toekomst. Weten van God en zijn wil heeft een voorlopig karakter omdat het nog niet beantwoordt aan de uiteindelijke onthulling die in de toekomst ligt. Dat moest niet leiden tot een relativeringsdrang of besef van de vergankelijkheid aller dingen, maar ruimte scheppen voor vernieuwing en tegelijk voor aanvaarding van hen die de vrijmoedigheid daartoe niet bezaten. De ontvangst van het boek bewees dat deze benadering aansprak.

Behalve hoogleraar en bestuurder bleef professor Schippers een zeer actief publicist. In een tijd waarin de publieke meningsvorming in belangrijke mate nog door week- en maandbladen werd gestuurd schreef hij veel en over zeer uiteenlopende thema's op het gebied van schriftbeschouwing, bijbelvertaling, ethiek, levensbeschouwing en maatschappelijke ontwikkeling; even gemakkelijk over de voetbalpool als over het oorlogsvraagstuk. Zijn lezerspubliek vormden daarbij vrijwel steeds de predikanten en andere kerkelijke ambtsdragers en de belangstellende leken. Die had hij ook op het oog bij de boeken die hij publiceerde over Calvijn, Het evangelie van Thomas, de Gelijkenissen van Jezus en Jezus Christus in het historisch onderzoek. Naar verhouding richtte hij zich weinig uitsluitend tot vakgenoten.

Zijn wetenschappelijke nalatenschap is niet die van een eminent geleerde die enkele doorwrochte studies op zijn naam heeft staan. Zijn academische werk was met na-

me wetenschappelijk onderwijs en de stimulering en begeleiding van wetenschappelijk onderzoek. Niet minder dan 24 proefschriften op zeer uiteenlopende terreinen werden onder zijn leiding bewerkt.
Met zijn grote scherpzinnigheid en kennis, zijn brede belangstelling en zijn precies gevoel voor een harmonieuze verhouding van traditie en vernieuwing heeft hij velen geïnspireerd, zonder school te maken in de gebruikelijke zin van het woord. Studenten vormde hij niet naar één patroon, hij daagde hen uit om zich te ontwikkelen naar het maximum van hun specifieke talenten.

Op 15 november 1975 werd zijn 25-jarig ambtsjubileum gevierd als hoogleraar met een bundel opstellen over eschatologie, apocalyptiek en ethiek met als titel Ad Interim. Twee jaar later, op 11 november 1977, nam hij afscheid als hoogleraar.
Hij had zich van de jaren daarna veel voorgesteld, maar de concentratie en werkkracht die wetenschappelijk werk vergt, kon hij niet meer opbrengen. Hij genoot van het buitenleven in de Vinkenbuurt, las nog alles wat hij gewend was te lezen en kon daar in gesprekken helder en scherp als altijd de vruchten van doorgeven, totdat in de loop van de jaren zijn eigen verslechterende gezondheid, de ziekte en het sterven van zijn echtgenote de neergang brachten.
In de laatste jaren van zijn leven namen zijn krachten allengs af en ging zijn geest vaak onnavolgbare wegen. Wie hem bezocht, zag nog maar zelden de oude Schippers. Sedert 4 mei 1989 zijn ook die ogenblikken voorbij.

S.J. Noorda